

**2 БӨЛІМ.
ТІЛДЕРДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ****РАЗДЕЛ 2.
МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЯЗЫКОВ****SECTION 2.
METHODS OF TEACHING LANGUAGES**

ӨОК 372.881.512.122

[DOI: 10.52301/2957-5567-2023-3-92-100](https://doi.org/10.52301/2957-5567-2023-3-92-100)

ХФТАА: 14.25.09

Ә.М. Базарбай*Әлкей Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университеті,**Павлодар, Қазақстан Республикасы*<https://orcid.org/0009-0008-2329-1425>*e-mail: aigerim_m_b@mail.ru***М.И. Оразханова***Әлкей Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университеті,**Павлодар, Қазақстан Республикасы**e-mail: maigul7777@mail.ru***ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ ОҚЫТПАЙТЫН МЕКТЕПТЕРДЕГІ
ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ ТУРАЛЫ**

Аңдатпа. Мақала қазақ тілінде оқытпайтын мектептерде қазақ тілін оқыту әдістемесіне арналған. Қазақстан Республикасы – көпұлтты мемлекет, онда өзара түсіністік пен толеранттылық ұлтаралық қатынастардағы аса маңызды басымдық болып табылады. Мемлекетіміздің саясатына сәйкес мемлекеттік тілді оқытудың өзектілігі артып келеді. Дегенмен, кез келген тілді меңгеру процесін оңай деп атауға болмайды, әсіресе ол ана тілінен морфологиялық және генетикалық жағынан айтарлықтай ерекшеленетін болса. Сондықтан мақалада басқа ұлттардың өкілдерін қазақ тіліне оқыту әдістемесінің даму тарихы, қазақ тілін үйрету кезіндегі сөйлесу қызметінің түрлері қарастырылады. Сөйлеуді дамытудың ең маңызды аспектісі сөйлеу әрекетінің түрлерін үйрету болып табылады; қазақ тілінде туған тілі емес ретіндегі сабақтар төрт түрлі қабілеттерді (есту, ойлау, түсіндіру, есте сақтау) және тыңдау түрлерін (жаһандық тыңдау, егжей-тегжейлі тыңдау, сыни тыңдау) қамтиды. Өдіскер ғалымдар сөйлеу әрекетінің, оның түрлерінің құндылығы мен маңыздылығын көрсетеді және бұған үлкен мән бере отырып, сөйлеуді дамыту қажеттігі туралы айтады.

Түйінді сөздер: оқыту әдістемесі, коммуникация, коммуникативтік қызмет түрлері, сөйлесу әрекеті, тыңдау, оқу.

Мүдделер қақтығысы:

Авторлар мүдделер қақтығысы жоқ деп мәлімдемейді.

Мақаланың тарихы:

Алынған күні: 25.04.2023

Жариялануға қабылданған күні: 11.06.2024

Кіріспе

Мемлекетіміздің ұстанып отырған саясатына сай бірнеше тілді білудің өзектілігі артып келеді. Ол мемлекеттің ұстанып отырған тілдік жағдаят пен тілдік саясатына орай бірнеше себептерге байланысты. Басты себеп мемлекетіміздің көп ұлттылығымен байланысты. Республика бойынша алмай-ақ, Павлодар облысы бойынша қарастырсақ, бір ғана облыстан 113 ұлттың өкілі тұратынын әлеуметтік зерттеулер арқылы білдік. Сонымен бірге елімізде тұрақты жұмыс істеп жатқан шетелдіктердің саны жылдан-жылға артуда. Олардың көпшілігі Ресей, Украина сияқты ТМД елдерінен келгендер.

Қазақстанда тұратын және түрлі мақсатпен келген өзге ұлттың өкілдері мемлекеттік тілді білуі керек. Сондықтан мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін оқытудың әдістемесін жетілдірудің маңызы зор. Бұндай мәселе тек қазақ тілінің мамандарын ғана емес, дүние жүзі бойынша тіл мамандарын өзінің ана тілі болып табылмайтын өзге тілді қалай үйрету керек, тіл үйренуде қандай әдіс-тәсілдерді қолдану қажет деген сұрақтың толғандыраы анық. Оған тілді оқыту әдіснамасы туралы түрлі тілдерде жазылған зерттеулер дәлел. Сондықтан өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқыту мәселесі қоғамдағы өзекті мәселелер қатарынан табылады.

Материалдар мен әдістер

Ғылыми мақалада тілді оқыту әдістемесіне байланысты заманауи білім беру және ұтымды әдістер туралы тұжырымдар басшылыққа алынды. Олардың ішінде сөйлесім әрекет әдісі ерекше назарға алынды. Қазақ тілі сабақтарында сөйлесу әдісін қолдану белсенді және интерактивті оқыту атмосферасын құруға мүмкіндік береді, оқушылардың коммуникативтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді, олардың қазақ тілін меңгеру деңгейін жақсартады. Тіл оқыту әдістерін дәлелдеуі ретінде отандық ғалымдарға сүйендік. Зерттеудің әдістемелік негіздерін айқындау барысында баяндау, сараптау, озық тәжірибелерді жинақтау, жүйелеу әдістері қолданылды. Тілдерді оқыту контексінде озық тәжірибе тиімді және сапалы оқытуды қамтамасыз ету үшін педагогтар табысты қолданатын инновациялық әдістерді, тәсілдер мен технологияларды қамтиды.

Нәтижелер және талқылау

Қазақ тілінде оқытпайтын мектептердегі қазақ тілін оқыту әдістемесінің тарихы ертеден басталады. Ол тек тәуелсіздік жылдарының нәтижесі деп айта алмаймыз.

Қоғамда «қазақ тілін оқу орыс тілінде жүретін мектепте оқыту» және «өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқыту» деген қолданыстар бар. Сайып келгенде, екеуінің оқыту методикасы тұрғысынан айырмашылығы жоқ деп санаймыз. Оқу орыс тілінде жүретін мектепте қазақ балалары да оқитыны белгілі, сонымен қатар өзге ұлт өкілдері де оқиды. Сонда оқитын көпшілік қазақ баласының өзге ұлт өкілдерінен айырмашылығы шамалы. Көбі өз тілдерін білмейді немесе нашар біледі. Сондықтан олар сыныпта бір бағдарламамен оқиды. Республикадағы барлық мектептің тәжірибесіне, оқу үрдісіне үңілсек, соны байқаймыз. Бірақ ұлты қазақ болғаннан кейін салт-дәстүрлерін біледі, қазақы тұрмыстан, т.б. хабары болатыны сөзсіз. Бұл жағдайда деңгейлік оқыту көмекке келеді (Бектұров, 2006, 74 б.). Бірақ бұл да шартты. Өз тәжірибемізде байқағанымыз, кейбір басқа ұлттың өкілі қазақ тілін тез меңгеріп, қазақы өмір салтынан мол хабары барлары кезігіп отырады.

Сондықтан өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқыту мен оқу орыс тілінде немесе басқа тілде жүретін мектепте қазақ тілін оқыту әдістемесін бірге алып қарастыра беруге болады дегенге толық негіз бар. Әдістеме тәжірибесі мен теориясына үңілгенде де осыны аңғардық.

Әдістеме ілімінің тарихын зерделеген ғалымдар қазақ тілін басқа ұлт өкілдеріне оқыту тарихын үш кезеңге бөледі. Олар: қазан төңкерісіне дейінгі, қазан төңкерісінен кейінгі және тәуелсіздік алғаннан кейінгі, яғни қазіргі кезең. Қазан төңкерісіне дейін өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқытудың отаршылдық сипаты басым болды. Шындығында да, қайсыбір елді түбегейлі жаулау үшін жергілікті халықтың тілін білу керек. Онсыз халықты билеп-төстеу қиын болары анық. Сондықтан билеушілердің жергілікті тілді меңгеруі тиіс болды. Өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқыту әдістемесінің басқаша сипатта дами бастауы кеңес өкіметі орнағаннан кейінгі кезең. 1920 жылы мамыр айында «Орыс тіліндегі мектептерде, оқу орындарында, мекемелерде қазақ тілін міндетті түрде оқыту» деген жарлық шығады (Сарыбаев, 1940, 74 б.). Бұл кезеңде қазақ тілі қолданыс тілі бола бастайды. Бұның дәлелі кейбір іс қағаздарының қазақша жүргізілуі. Дәл осы жарлықты өзге ұлт өкілдерінің қазақ тілін үйренуіне жақсы ықпал етті десек қателеспейміз. Сонымен қатар сол кездегі Верный қазіргі Алматы қаласындағы қазақ және қырғыз тілі мұғалімдерін даярлайтын педагогикалық курс ашылуының да әсері болды. Бұл ғана емес көпшілік оқу және жұмыс орындарында қазақ тілін үйрену мен үйрету жұмыстары кеңінен жүргізіле бастайды. Осы кезеңде кеңсе жұмыстарында істің қазақша жүргізілуі туралы С.Сейфуллиннің бірнеше мақаласы шығады. Одан кейінгі соғыс және соғыстан кейінгі кезеңдер де өз зардабын тигізбей кетпеді. Педагог кадрлардың жаппай майданға кетуі мұғалімдердің тапшылығын тудырады. Елуінші жылдардағы қазақ тілінің мәселесін көтерген С.Аманжоловтың еңбегін айтуымызға болады.

Білім орыс тілінде берілетін мектептерде қазақ тілі VIII класқа дейін аптасына екі реттен оқытыла бастайды. Бағдарламада: «бұл пәнді оқытқанда, оқушылар қазақшаны түсініп, оқитын, тез жазатын, өздерінің ойындағысын қазақша еркін айта алатын болуы қамтамасыз етілуі тиіс» делінген. Сондай-ақ, бағдарламада: «Қазақ тілін мектепте оқытқандағы басты мақсат – Қазақстанда тұратын барлық ұлттардың жас ұрпағын қазақ халқының тілі мен әдебиетін сыйлау ретінде; бауырмалдық, достық рухта тәрбиелеу» екендігі айтылған (Оралбаева, 1987, 70 б.).

Басқа ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқыту жөнінде алғаш оқулық жазған Телжан Шонановтан басталған үрдіс өз жалғасын тапқан. Оның «Орыс мектебінде қазақ тілін оқыту» деп аталатын оқулығы орыс тілінде алғаш отызыншы жылдары шығып, кейіннен бірнеше рет баспа жүзін көрді. Қазақ тілін орыс топтарында оқыту тақырыбында өнімді еңбек етіп, қыркыншы жылы дәл осы тақырып бойынша ғылым кандидаты атағына алған Шамғали Сарыбаев (Сарыбаев, 1940, 35 б.). Қазақ тілін орыс мектептерінде оқыту әдістемесі туралы айтқанда Сейіл Жиенбаевты алдымен ауызға аламыз. Осы тақырыпқа біраз еңбегін арнаған С. Жиенбаев қазақша тіл дамыту, сөйлеуге үйрету, оқу мен жазу жұмыстарының әдістемесін көрсетеді. Өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқытудың жаппай көтеріліп, жан-жақты дамығаны тәуелсіздік кезеңі. Қазақ тілі мемлекеттік мәртебе алып, қолданыс аясы кеңіді. Қазақ тілі оқулықтары мен қазақ тілін оқытудың әдістемесі туралы зерттеулер жазылды. Олардың қатарында қазақ тілін үйрену курсының бағдарламасын жазған Н. Орал-

баева орыс тіліндегі мектептерде қазақ тілін оқыту әдістемесі туралы Н. Оралбаевамен авторлық бірлестікте жазған К. Жақсылықова, қазақ тілі оқулықтарын жазған Ш. Бектұров пен А. Бектұрова, Т. Аяповалар бар. Тәуелсіздік жылдарындағы қазақ тілін оқыту әдістемесінің басын осы авторлар бастап тұр. Одан беріде қаншама зерттеулер жазылды. Ол зерттеулерде өзге тілді аудиторияға қазақ тілін оқытудың әдістемесі кешенді түрде зерттеледі. Қазақ тілін оқыту әдістемесінде оқушылардың ауызша және жазбаша тілін дамыту бойынша көптеген зерттеулер бар. Ол зерттеулерде қазақ тілін өзге ұлт өкілдеріне сөйлесім әрекеті арқылы оқытудың тиімділігі дәлелденеді (Оразбаева Ф, 2000, 56 б.). Бұл саладағы зерттеулер қатарында Ф.Ш. Оразбаева бастатқан әдіскер ғалымдардан бастап, С. Рахметова, Т. Әбдікерімова, Г. Уайсова, Ә. Жұмабаева, Қ. Молдабек, М. Ермекбаев, Н. Құрманова, С. Қазыбаев және т.б. айтуымызға болады. Аталмыш ғалымдардың зерттеу еңбектерінде сөйлесім әрекетінің түрлері арқылы оқыту өзекті мәселе ретінде қаралып, өзге тілді оқушылардың тілді меңгеруін дамыту әдістемесі көрсетіледі.

Бұл әдістің тиімділігін әдіскер ғалымдардың зерттеулері ғана емес, мектеп мұғалімдерінің іс-тәжірибесі де көрсетіп жүр. Әдістемелік зерттеулерде оқушылардың сөйлеу тілін дамыту жұмыстарының негізгі бағыттары ретінде:

- 1) әдеби тіл нормаларын меңгеру;
- 2) оқушылардың сөздік қорын және грамматикалық құрылымын байыту (сөздердің грамматикалық формалары мен әртүрлі синтаксистік конструкцияларды қолданудың семантикалық, экспрессивтік және стильдік мүмкіндіктері);
- 3) басқаларды түсінуге және сөйлеу әрекетінің өзіндік бағдарламасын құруға қажетті коммуникациялық дағдыларды меңгеру көрсетіледі.

Сөйлеуді дамытудың ең маңызды аспектісі - сөйлеу әрекетінің түрлерін үйрету. Олар: тыңдау мен сөйлеу, оқу және жазу. Әдіскер-ғалым Ф. Оразбаева бұларды тыңдалым, сөйлесім, оқылым, жазылым деп термин ретінде қалыптастырған (Аяпова, 1998, 87б.). Қазіргі кезеңде қазақ тілі сабақтарында орындалатын тапсырмалар осы сөйлесім әрекетінің түрлері арқылы болады. Сөйлесім әрекетінің түрлерімен кешенді түрде жұмыс істелуі керек. Бұлардың әрқайсысы өзінше маңызды. Тыңдау, сөйлеу, оқу және жазу дағдылары пәнаралық сипаттағы маңызды жалпы білім беру дағдылары болып табылады.

Есту – бұл ауызша және дауысты жазбаша сөйлеудің дыбысталуын семантикалық қабылдау. Мақсатты тыңдау – өте қиын міндет. Лайман Стил «Тыңда, сен тыңдай алмайсың!» кітабының авторы, тыңдау қабілеті туралы жазады. Тыңдауға арналған арнайы жаттығулар сөйлеуді есту, сөйлеу есте сақтау қабілетін дамытуға, ауызша сөйлеудің қалыптасуына, атап айтқанда оның мәнерлілігіне, айтылу нормаларын меңгеруге жақсы әсер етеді. (Абдразахова, 2003, 28 б.). Қазақ тілі сабақтарында тиімді тыңдау 4 қабілетті қамтиды:

- 1) есту қабілеті;
- 2) ойлау қабілеті;
- 3) түсіндіру, өз сөзімен айта білу;
- 4) есте сақтау қабілеті.

Тыңдаудың өзінің бірнеше түрі бар. *Ғаламдық тыңдау* мәтінді тұтастай қабылдауды, оның тақырыбы мен идеясын анықтауды қамтиды. Ол, мысалы, балалар мәтінді мақсатты түрде тыңдап, кейін оның тақырыбын, идеясын анықтағанда, мәтінге тақырып таңдағанда дамиды. *Егжей-тегжейлі тыңдау* сөйлеуші бер-

ген немесе тыңдаушы өзі белгілейтін параметрге байланысты мәтіннің маңызды семантикалық блоктарын білуді қамтиды. Егжей-тегжейлі қабылдау егжей-тегжейлі презентацияны жазуға дайындалады, ол бірнеше тапсырмаларды есте сақтау қажет болғанда қолданылады, содан кейін оларды көрсетілген реттілікпен аяқтайды. *Сын тұрғысынан тыңдау* жаһандық және егжей-тегжейлі негізделген, бірақ оған қоса, тыңдалған нәрсеге сыни тұрғыдан ойлауды талап етеді: өз пікірін білдіру, автордың позициясымен келіспеу немесе келіспеушілік, оның дәлелі, ойды білдіру және т.б. (Қадашева, 2000, 110 б.).

Зерттеушілердің барлығы да тыңдау мәдениетіне байыпты көңіл бөлу керектігін айтады. Бұл туралы Д.С. Лихачев: «Сөйлеу – өнер, тыңдау – мәдениет» деген. Тыңдай білуде әңгімелесушінің тәрбиесі, басқа адамға деген құрметі көрінеді. Жақсы тыңдау ақпаратты қабылдауды жеңілдетеді, адамдар арасында байланыс орнатуға ықпал етеді. Тыңдауды үйрену қарым-қатынас жасау қабілетін дамытуды білдіреді, өйткені қарым-қатынаста бірінші қадам басқаны түсінуге ұмтылу болып табылады (Артыкова, 2003, 123 б.).

Әдіскерлер тыңдауға үйретудің жалпы ережелері ретінде:

1) Мұғалім балаларды тыңдауды үйренуге бағыттауы керек, әрбір оқушы үшін сөйлеу әрекетінің осы түрінің маңыздылығын негіздеу керек: «зейін ұсынылған тапсырманың мотивациясымен, қабылдауға қатынасымен, тапсырманы бақылаумен тиімді ұйымдастырылады».

2) Мұғалім сабақта кез келген тапсырма беруі немесе сұрақты бір рет құрастыруы керек, осылайша мұқият тыңдау қажеттілігін ынталандырады.

3) Балаларды сабақта тек мұғалімді ғана емес, бір-бірін де тыңдай білуге үйрету керек.

4) Кез келген ақпаратты бастапқы қабылдау есту болуы керек, сондықтан жаһандық, содан кейін егжей-тегжейлі тыңдауды үйретуге болады. Көрнекі қолдауға (мәтін, кесте, диаграмма және т.б.) өтініш кейінірек келіп, уәжді болуы керек.

5) Бұл тыңдау мақсатын және мақсатты тыңдау нәтижесінде балалар жауап беруі керек нақты сұрақтарды тұжырымдау дегенді білдіреді.

6) Балаларды тыңдаудың әртүрлі тәсілдерімен және түрлерімен таныстыру керек.

Бүгінгі күні өзге тілді аудиториядағы қазақ тілі сабағы сөйлеу әрекетінің барлық түрлеріне мұқият назар аударуды талап етеді. Жазылымның, айтылымының, оқылымның тапсырмаларын орындап, оларды тиімді меңгеруде алдымен тыңдай білуді үйрену қажеттігі айтылады.

Қорытынды

Қазақ тілінде оқытпайтын мектептердегі қазақ тілін оқыту әдістемесі туралы зерттеулерді қарастырып, өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқыту әдістемесінің тарихи үш кезеңіне шолу жасадық. Әр кезеңде осы саланың дамуына үлес қосқан зерттеулер мен пікірлерді жүйелеп көрсеттік. Қай кезеңдегі әдістемелік зерттеулерді алсақ та, барлығы да тіл үйретуде сөйлесім әрекетінің маңыздылығын даралайды. Тіл үйретудегі сөйлесім әрекетінің әдіснамасы көптеген отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектеріне нысан болған. Әдіскер-ғалымдардың барлығы да сөйлесім әрекеті мен оның түрлерінің жеке тұлға мен қоғамды дамыту, жетілдіру жолындағы құндылығы мен маңыздылығын көрсетеді және оған үнемі ғылыми на-

зар аударуды, одан әрі дамытуды көздейді. Өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқытуда сөйлесім әрекетінің түрлерін қолдану оң нәтиже беретіні, сөйлесім әрекетінің бірі тыңдалымның маңызына тоқталдық.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

Абдразахова Ф.Ж. Қазақ тілін шетелдік студенттерге жазылым әрекеті арқылы үйрету әдістемесі (жоғары оқу орындарының филология факультетіне арналған): пед. ғыл. канд. авторефераты. Алматы, 2003. 35 б.

Артыкова Т.М. Педагогические условия формирования учебной языковой среды при обучении государственному языку. Алматы, 2003. 176 с.

Аяпова Т.Т. Қазақ тілі. Алматы, 1998. 272 б.

Бектұров Ш.К. Қазақ тілі. Алматы, 2006. 185 б.

Қадашева Қ. Қазақ тілін өзге тілді аудиторияда жаңаша жаңғыртып оқыту әдістемесінің ғылыми негіздері. Алматы, 2000. 176 б.

Құрманалина Ш. Х., Мұқанова Б.Ж. Педагогика. Астана, 2007. 472 б.

Оразбаева Ф.Ш. Тілдік қатынас теориясы мен әдістемесі. Алматы, Мектеп, 2000. 208 б.

Оралбаева Н.Н. Қазақ тілін үйрену курсының программасы. Алматы, Мектеп, 1987. 75 б.

Сарыбаев Ш.Ш. Орыс мектебінде қазақ тілін оқыту тәжірибесінен. Алматы, 1940. 168 б.

References

Abdrzakova, F.J. (2003). *Kazak tilin sheteldik studentterge zhazylym areketi arkily uyretu adistemesi (zhogary oku oryndarynyn filologiya fakultetine arналған): ped. gyl. kand. avtoreferaty*. [Methods of teaching the Kazakh language to foreign students through subscription activities]. Almaty. (in Kaz.)

Ayapova, T.T. (1998). *Kazak tili*. [Kazakh language]. Almaty. (in Kaz.)

Bekturov, Sh.K. (2006). *Kazak tili*. [Kazakh language]. Almaty. (in Kaz.)

Kadasheva, K. (2000). *Kazak tilin ozge tildi auditoriyada zhanasha zhangyrtyp okytu adistemeginin gylymi negizderi*. [Scientific basis of the methodology of modernizing the Kazakh language in a foreign language classroom]. Almaty. (in Kaz.)

Orazbaeva, F.Sh. (2000). *Tildik katynas teoriyasy men adistemesy*. [The theory and methodology of language communication]. Almaty: Mektep. (in Kaz.)

Oralbaeva, N.N. (1987). *Kazak tilin uyrenu kursynyn programasy*. [The program of the Kazakh language course]. Almaty. (in Kaz.)

Sarybaev, Sh.Sh. (1940). *Orys mektebinde kazak tilin okytu tazhiribesinen*. [From the experience of teaching the Kazakh language in a Russian school]. Almaty. (in Kaz.)

Artykova, T.M. (2003). *Pedagogicheskie usloviya formirovaniya uchebnoy yazykovoy sredy pri obuchenii gosudarstvennomu yazyku*. [Pedagogical conditions for the formation of the educational language environment when teaching the state language]. Almaty. (in Kaz.)

Kurmanalina, Sh. H. & B.J. Mukanova (2007). *Pedagogika*. [Pedagogy]. Astana. (in Kaz.)

М.И. Оразханова

*Павлодарский педагогический университет им. А. Маргулана,
Павлодар, Республика Казахстан*

Ә.М. Базарбай

*Павлодарский педагогический университет им. А. Маргулана,
Павлодар, Республика Казахстан*

МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ КАЗАХСКОМУ ЯЗЫКУ В ШКОЛАХ С НЕКАЗАХСКИМ ЯЗЫКОМ ОБУЧЕНИЯ

Аннотация. Статья посвящена методике обучения казахскому языку в школах с неказахским языком обучения. Республика Казахстан является многонациональным государством, где взаимопонимание и толерантность являются важнейшим приоритетом в межнациональных отношениях. Растет актуальность изучения государственного языка в соответствии с политикой нашего государства. Однако процесс изучения любого языка нельзя назвать легким, особенно когда он сильно отличается от родного языка морфологически и генетически. Поэтому в статье рассматривается история развития методики обучения казахскому языку представителей других национальностей, виды разговорной деятельности при обучении казахскому языку как неродному. Наиболее важным аспектом развития речи является обучение видам речевой деятельности, уроки казахского языка как неродного включают в себя четыре различные способности (слух, мышление, интерпретацию, память) и виды слушания (глобальное слушание, детальное слушание, критическое слушание). Ученые-методисты указывают на ценность и важность речевой деятельности, ее видов, необходимости ее развития речи.

Ключевые слова: методика обучения, коммуникация, виды коммуникативный деятельности, разговорная деятельность, аудирование, чтение.

M.I. Orazxanova

Pavlodar Pedagogical University named after A. Margulan, Pavlodar, Kazakhstan

A.M. Bazarbay

Pavlodar Pedagogical University named after A. Margulan, Pavlodar, Kazakhstan

METHODOLOGY OF TEACHING THE KAZAKH LANGUAGE IN SCHOOLS WITH A NON-KAZAKH LANGUAGE OF TEACHING

Abstract. The article is dedicated to the methodology of teaching the Kazakh language in schools with non-Kazakh language of instruction. The Republic of Kazakhstan is a multinational state where mutual understanding and tolerance are the most important priority in inter-ethnic relations. The relevance of studying the state language is increasing in accordance with the policy of our state. However, the process of learning any language cannot be called easy, especially when it differs from the native language morphologically and genetically. Therefore, the article considers the history of development of methods of teaching the Kazakh language to representatives of other nationalities, types of conversational activities in teaching Kazakh as a non-native language. The most important aspect of speech development is teaching types of speech activity. Lessons of the Kazakh language as a non-native include four different abilities (hearing, thinking, interpretation, memory) and types of listening (global listening, detailed listening, critical

listening). Methodological scientists point out the value and importance of speech activity and its types, emphasizing the necessity of speech development and paying significant attention to it.

Keywords: teaching methodology, communication, types of communicative activities, conversational activity, listening, reading.

Авторлық үлестер

Оразханова М.И. – концептуалдау, формалды талдау, әдіснама, жазу – шолу және редакциялау.

Базарбай Ә.М. – әдістеме, рөлдер/жазу – бастапқы нобай, формалды талдау.